

YO'L-TRANSPORT HODISALARI: SABABLARI, OQIBATLARI VA ULARNI OLDINI OLISH CHORALARI

Rasulov Abrorjon Iskandar o'g'li
Alijonov Abdusattor G'anijon o'g'li

Annotatsiya: Ushbu maqolada yo'l-transport hodisalari: sabablari, oqibatlari va ularni oldini olish choralari, uning huquqiy-me'yoriy asoslari, ijtimoiy ahamiyati hamda zamonaviy boshqaruv tizimlaridagi o'rni tahlil qilingan. Yo'l harakatida ishtirok etuvchi barcha subyektlarning javobgarligi, texnologik yondashuvlar va xavfsizlikni oshirish omillari yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: yo'l harakati xavfsizligi, transport tizimi, avtotransport, huquqiy-me'yoriy asoslar, intellektual transport tizimlari, xavfsizlik madaniyati.

KIRISH

Bugungi kunda transport tizimi inson hayotining ajralmas qismiga aylangan. Avtomobil, mototsikl, avtobus va boshqa transport vositalari orqali har kuni millionlab odamlar o'z manzillariga yetib boradilar. Ammo, transport vositalarining ko'payishi bilan bir qatorda yo'l-transport hodisalari (YTH) ham ortib bormoqda. Bu hodisalar inson hayoti, sog'ligi va mulk xavfsizligiga katta zarar yetkazmoqda[1,2].

1. Yo'l-transport hodisalari tushunchasi

Yo'l-transport hodisasi — bu yo'l harakati jarayonida transport vositalarining to'qnashuvi, ag'darilishi yoki boshqa turdagi hodisalardir, natijada odamlar jarohat olishi, halok bo'lishi yoki moddiy zarar ko'rilishi mumkin.

2. Yo'l-transport hodisalarining asosiy sabablari

YTHlarning yuzaga kelishiga quyidagi omillar sabab bo'ladi:

- • Haydovchilarning xatolari:
 - - Tezlikni me'yordan oshirish;
 - - Spirtli ichimlik iste'mol qilgan holda transport boshqarish;
 - - E'tiborsizlik va charchoq;
 - - Harakatlanish qoidalarini buzish.
- • Piyodalarning xatti-harakatlari:
 - - Belgilangan joydan o'tmaslik;
 - - Qizil chiroqda yo'lni kesib o'tish;
 - - Yo'l bo'yida xavfsizlik masofasiga rioya qilmaslik.
- • Texnik sabablarga ko'ra:
 - - Transport vositasining texnik nosozligi;
 - - Tormoz tizimining ishlamasligi;

- - Shinalarning yaroqsizligi.
- • Tashkiliy va tashqi omillar:
- - Yo'l infratuzilmasining sifatsizligi;
- - Belgilar va chiziqlarning yetishmasligi;
- - Ob-havo sharoitlari (yomg'ir, qor, tuman)[1,2,3,4].

3. Yo'l-transport hodisalarining oqibatlar

YTHlar ko'pincha inson hayoti bilan bog'liq og'ir yo'qotishlarga sabab bo'ladi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, har yili dunyo bo'yicha millionlab odamlar YTH tufayli hayotdan ko'z yumadi. Bundan tashqari, iqtisodiy zarar, ruhiy travmalar, nogironlik holatlari ham yuz beradi.

4. Oldini olish choralari

Yo'l-transport hodisalarini kamaytirish uchun quyidagi chora-tadbirlar muhim ahamiyatga ega:

- • Haydovchilarni doimiy ravishda yo'l harakati qoidalariga rioya qilishga o'rgatish;
- • Texnikumlarda va ta'lim muassasalarida yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha targ'ibot ishlari olib borish;
- • Transport vositalarining texnik ko'rigini muntazam o'tkazish;
- • Yo'l belgilarini yangilash va yoritishni yaxshilash;
- • Piyodalar uchun xavfsiz yo'laklar tashkil etish;
- • Axborot texnologiyalarini (video nazorat, radarlar) keng joriy etish[5,6].

Xulosa

Yo'l-transport hodisalarini kamaytirish – bu nafaqat yo'l harakati xizmati organlarining, balki har bir fuqaroning burchidir. Har bir haydovchi va piyoda yo'l harakati qoidalariga qat'iy rioya qilsa, inson hayoti va sog'lig'i yanada ishonchli himoyalanaadi. "Yo'l – bu hayot yo'li", degan tamoyilni har birimiz chuqur anglab yetishimiz zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Yo'l harakati qoidalar. – Toshkent: Adolat, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 4-martdagi "Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash to'g'risida"gi qarori.
3. "Yo'l harakati xavfsizligi to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni. – T., 2020.
4. Murodov A., Xaitov N. Avtomobil yo'llari va yo'l harakati. – Toshkent: TATU nashriyoti, 2021.
5. Rasulov B. Transport vositalaridan foydalanish va xavfsizlik texnologiyalari. – Samarqand: SamDAQU, 2022.
6. Internet manbalari: www.yhx.uz; www.who.int; www.transport.gov.uz